



## Πανελλαδικές Εξετάσεις Ημερήσιων & Εσπερινών ΓΕΛ

### Αρχαία Ελληνικά Προσανατολισμού

*Τρίτη 6 Ιουνίου 2023*

#### Ενδεικτικές απαντήσεις

#### A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

##### ΘΕΜΑ Α

##### A1. α.

1. Λάθος
2. Λάθος
3. Σωστό

##### A1. β.

- α. 1
- β. 3

**Μονάδες 10**

##### ΘΕΜΑ Β

**B1.** Ο Αριστοτέλης προσπαθεί να ορίσει με ακρίβεια τον όρο «πόλις», την οποία θεωρεί την τελειότερη μορφή κοινωνικής συμβίωσης, που περιλαμβάνει ατελέστερα κοινωνικά μορφώματα, όπως η οικογένεια, η φυλετική συγγένεια και σχέση, το χωριό, μία συντεχνία κ.ά. Σε σχέση με αυτές τις κοινωνικές οντότητες, η πόλις δεν



είναι απλώς μία ανταλλακτική κοινωνία που διασφαλίζει την επιβίωση των μελών της (το ζην), αλλά εκείνη η οργανωμένη και αρθρωμένη κοινωνία που διασφαλίζει τις προϋποθέσεις για την πλήρη ανάπτυξη όλων των δυνατοτήτων του ανθρώπου. Αυτή είναι η έννοια του ευ ζην. Για αυτό ύψιστος σκοπός της ύπαρξής της είναι το κοινό αγαθό, η συλλογική και ατομική ευτυχία των μελών της. (σχόλιο φακέλου υλικού σελ. 154)

Στη συλλογιστική πορεία με την οποία ο Αριστοτέλης εκφράζει τη φιλοσοφική του σκέψη μπορούμε να διακρίνουμε επιμέρους συλλογισμούς. Ο πρώτος συλλογισμός με τον οποίο ο Αριστοτέλης αποδεικνύει ότι η πόλη-κράτος αποτελεί μια μορφή κοινωνικής συνύπαρξης που αποβλέπει σε ένα αγαθό έχει την παρακάτω τυπική μορφή-δομή: 1η προκειμένη: Κάθε πόλη-κράτος (βλέπουμε ότι) είναι μια κοινωνία/ μορφή κοινωνικής συνύπαρξης (Ἐπειδὴ πᾶσαν πόλιν ... οὔσαν). 2η προκειμένη (α): Κάθε κοινωνία/ μορφή κοινωνικής συνύπαρξης έχει συγκροτηθεί για την επίτευξη κάποιου αγαθοῦ (πᾶσαν κοινωνίαν ... συνεστηκυῖαν). 2η προκειμένη (β): Ἄρα, όλες οι μορφές κοινωνικής συνύπαρξης αποβλέπουν σε κάποιο αγαθό (δῆλον ὡς πᾶσαι μὲν ἀγαθοῦ τινος στοχάζονται). Συμπέρασμα (υπονοείται): Ὅλες οι πόλεις αποβλέπουν σε κάποιο αγαθό.

Κάθε πολίτης επιδιώκει έναν σκοπό (τελεολογική αντίληψη), την ευδαιμονία, και κάθε πράξη του αποσκοπεί στην επίτευξη του σκοπού αυτού. Αυτό σημαίνει πως, όπως η ευδαιμονία του ατόμου επιτυγχάνεται με τις πράξεις του ατόμου, έτσι με τις πράξεις των ατόμων ως πολιτών επιτυγχάνεται η ευδαιμονία της πόλεως. Συγκεκριμένα, η γενική συμπεριφορά του ατόμου έχει πολιτικό περιεχόμενο, οι πράξεις του δηλαδή έχουν πολιτικές συνέπειες, αφού συνεπάγονται την ευδαιμονία της πόλεως ή το αντίθετο.



Ο Αριστοτέλης δίνει τον ακριβή ορισμό της πόλης κράτους. Έννοια γένους ή προσεχές γένος Η πόλη είναι μια μορφή κοινωνικής συμβίωσης(κοινωνίαν τινά οὔσαν).Ειδοποιός διαφορά Διαφοροποιείται από τις άλλες μορφές κοινωνικής συμβίωσης με βάση τον σκοπό (τέλος) στον οποίο αυτή αποβλέπει. Δηλαδή, οι άλλες μορφές κοινωνικής συμβίωσης επιδιώκουν κάποιο επιμέρους αγαθό, ενώ ο υπέρτατος στόχος και το υπέρτατο τέλος(= προορισμός) της πόλης, κατά τον Αριστοτέλη, είναι το κυριότερο από όλα τα αγαθά, δηλαδή η ευδαιμονία. Η εξήγησή του για τη δημιουργία της πόλης είναι τελεολογική. Η πόλη λοιπόν, με βάση τα παραπάνω στοιχεία, μπορεί να οριστεί ως εξής: Είναι μια μορφή ανώτερης κοινωνικής συμβίωσης (ή πασῶν κυριωτάτη), που εμπεριέχει όλες τις άλλες (πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας) και αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά (τοῦ κυριωτάτου πάντων).

Σύμφωνα με τον φιλόσοφο, η πόλη, η οποία σχηματίστηκε από τη συνένωση περισσότερων «κωμῶν» και, συνεπώς, και οικογενειῶν ήταν φυσική εξέλιξη και ανάπτυξη των πρώτων μορφών κοινωνίας, χαρακτηρίζεται τέλεια, καθώς σκοπός της ήταν όχι μόνο το «ζῆν», η επιβίωση, που και η κώμη επιδίωκε και εξασφάλιζε, αλλά το «εὖ ζῆν», δηλαδή η ευδαιμονία που είναι το αποτέλεσμα της αυτάρκειας. Ο Αριστοτέλης τονίζει ότι η «πόλις» είναι αυτάρκης, μπορεί δηλαδή και μόνη της να χαρίσει στον πολίτη το πιο μεγάλο αγαθό. Η αυτάρκεια αποτελεί θεμελιώδες γνώρισμα της πόλεως και πρωταρχική επιδίωξή της. Με αυτήν δηλώνεται η επάρκεια των αγαθών που είναι απαραίτητα για την απόκτηση και τη διατήρηση της συλλογικής ευτυχίας (ευτυχίας). Πρόκειται για αγαθά εξωτερικά (υλικά), σωματικά και ψυχικά. Η αυτάρκεια μιας πόλης εξαρτάται: α) από τη γεωγραφική της θέση, ώστε να εξασφαλίζονται υλικά αγαθά, β) από το έμπυχο ανθρώπινο δυναμικό που διασφαλίζει την άμυνα της πόλης-κράτους και γ) από το σύστημα χρηστής διοίκησης και απονομής της δικαιοσύνης, που εγγυάται την εσωτερική



συνοχή της πόλης. Ο λόγος σύστασης της πόλης είναι το «ζήν», αλλά ο λόγος ύπαρξης είναι το «εὖ ζήν». Απαραίτητες προϋποθέσεις καλής κοινωνικής ζωής ο Αριστοτέλης απαριθμεί τις εξής: α) επάρκεια τροφής, β) ποικιλία τεχνών και τεχνιτών, γ) επαρκής οπλισμός, δ) οικονομική ευπορία, ε) θρησκευτικοί θεσμοί, στ) θεσμοί δικαιοσύνης. Αυτό το τελευταίο χαρακτηριστικό της πόλης θεωρείται από τον φιλόσοφο και το πιο σημαντικό. Συνεπώς για τον φιλόσοφο, η «πόλις» έχει για στόχο της την ευδαιμονία, η οποία ταυτίζεται και συμπίπτει απόλυτα με το «ἀκρότατον πάντων τῶν πρακτῶν ἀγαθῶν», το υπέρτατο αγαθό στο οποίο - όπως είχε δηλώσει στα Ἠθικά Νικομάχεια - στοχεύουν οι άνθρωποι με τις πράξεις τους.

## Μονάδες 10

**B2.** Και στα δύο αποσπάσματα περιγράφονται τα γνωρίσματα και οι ιδιότητες ενός φανταστικού «Υπερανθρώπου», που προφανώς είναι αδύνατο να εμφανισθεί. Στο δεύτερο απόσπασμα του κειμένου αναφοράς, ο Αριστοτέλης, προκειμένου να τεκμηριώσει τη βασική του θέση ότι η εξουσία στην πόλη πρέπει μάλλον να ασκείται από το πλήθος των πολιτών παρά από τους λίγους και άριστους στηρίζεται σε μια αναλογία από τον χώρο της μυθολογίας, όπου συναντάμε κάποια τερατόμορφα πλάσματα με πολλά πόδια, πολλά χέρια και πολλές αισθήσεις («ὥσπερ ἓνα ἄνθρωπον ... καὶ πολλὰς ἔχοντ' αἰσθήσεις»). Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι Ερινύες, οι Εκατόγχειρες κτλ. Κατ' αναλογία, λοιπόν, με αυτά τα πλάσματα, και το πλήθος μοιάζει με έναν άνθρωπο με τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, αλλά και με συσσωρευμένη αρετή και εξυπνάδα («οὕτω καὶ περὶ τὰ ἦθη καὶ τὴν διάνοιαν»), με συνέπεια να υποβάλλεται η αίσθηση της δύναμης και της υπεροχής, ηθικής και διανοητικής των πολλών. Με την αναλογία το πλήθος παραλληλίζεται με τον υπερφυσικό αυτόν άνθρωπο και παρουσιάζεται να διαθέτει και αυτό αντίστοιχες ηθικοπνευματικές δυνάμεις που το καθιστούν καταλληλότερο παράγοντα – σε σχέση με τους λίγους και άριστους – για τη διακυβέρνηση της πόλης.



Αντίστοιχα, στο απόσπασμα από τον Ανώνυμο του Ιαμβλίχου προβάλλεται ένας φανταστικός «Υπεράνθρωπος» που θεωρείται «πράγμα αδύνατο» να συμβεί με κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Διαθέτει κάποια φυσικά γνωρίσματα («άτρωτος», «απρόσβλητος από αρρώστιες», «χαλύβδινος») τα οποία σε συνδυασμό με τις ιδιαίτερες «σωματικές και ψυχικές δυνάμεις» θα τον καθιστούσαν υπέρτερο «σε σχέση με τους άλλους». Ακόμα κι αν εμφανιζόταν αυτός ο φανταστικός «Υπεράνθρωπος» θα έπρεπε να εφαρμόζει τον νόμο και τη δικαιοσύνη, καθώς σε διαφορετική περίπτωση η συσπείρωση όλων των άλλων θα τον οδηγούσαν σε υποδεέστερη θέση («υπερτερούσαν ... και τελικά θα έβγαιναν νικητές»).

Συμπερασματικά, και στα δύο κείμενα περιγράφεται η αθροιστικά συσσωρευμένη αρετή και φρόνηση του πλήθους, η οποία σε συνδυασμό με την τήρηση της δικαιοσύνης, το καθιστά ικανό να ασκήσει τη διακυβέρνηση στην πόλη.

**Μονάδες 10**

**B3. οπτική:** όρῳμεν

**σύσταση:** συνεστηκυϊαν

**λάθος:** ἀλήθειαν

**δοχείο:** ἐνδέχεται

**ποδήλατο:** πολύποδα

**Μονάδες 10**

**B4.**

1. β

2. β



3. α

4. α

5. β

**Μονάδες 10**

### **Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**

#### **ΘΕΜΑ Γ**

**Γ1.** Σωκράτη, όλα τα φυσικά δημιουργήματα ακολουθούν την ίδια πορεία, και αυτοί που παράγονται από τη γη και τα ζώα και τα άλλα και ο άνθρωπος. Και πράγματι για τα φυτά είναι πολύ εύκολο σ' εμάς να γίνει αυτό αντιληπτό, όσοι καλλιεργούμε τη γη, δηλαδή να προετοιμάζουμε όλα τα σχετικά πριν την παραγωγή και την ίδια τη σπορά· όταν όμως αυτό που φυτεύθηκε βλαστήσει, μετά από αυτό η φροντίδα του βλασταριού και χρονοβόρα και απαιτητική και δύσκολη γίνεται. Έτσι φαίνεται να είναι/ έτσι ομοιάζει και (η φροντίδα) των ανθρώπων· από τις δικές μου εμπειρίες, συμπεραίνω και για τα άλλα. Και πράγματι για μένα, πιο εύκολη από όλα έχει γίνει, του γιου αυτού εδώ, είτε πρέπει να ονομαστεί γέννηση είτε διάπλαση· η ανατροφή όμως και δύσκολη πάντοτε σχετικά με αυτήν φοβάμαι.

**Μονάδες 20**

**Γ2.** Ο Θεάγης αξιώνει από τον πατέρα του Δημόδοκο να φροντίσει γι' αυτόν («ἀξιῶν ἐπιμεληθῆναι με ἑαυτοῦ») και να πληρώσει κάποιον από τους σοφιστές («και χρήματα τελέσαι τινί τῶν σοφιστῶν») προκειμένου να γίνει σοφός (ευφυής) («ὅστις αὐτόν σοφόν ποιήσει»). Ο Δημόδοκος θεωρεί πως η απαίτηση αυτή είναι αποτέλεσμα των λόγων που ακούει ο γιος του από κάποιους συνομηλίκους και συνδημότες – όταν βρίσκονται στην πόλη. Αυτούς τους λόγους που ο Θεάγης



απομνημονεύει και από καιρό τους θαύμαζε τον οδηγούσαν σε σύγχυση, ενοχλώντας τον πατέρα του («δοκῶ γάρ μοι, ... μοι πράγματα παρέχει»).

**Μονάδες 10**

**Γ3.**

*ἔχειν* : σχέες

*ῥᾶστον* : ῥάδιον -ῥᾶον

*ἀγεννής* : ἀγεννοῦς

*ἐπιθυμεῖ* : ἐπιθυμεῖν

*τὸ ἄστυ* : τὰ ἄστη

*καταβαίνοντες* : καταβησόμενοι

*πάλαι* : παλαιότερον

*ἐπιμεληθῆναι* : ἐπιμεληθέντων

*ὅστις*: οἵτινες

**Μονάδες 10**

**Γ4. α. τὸν αὐτὸν:** ομοιόπτωτος προσδιορισμός, σε θέση επιθετικού προσδιορισμού στο τρόπον

**τοῦτο:** υποκείμενο στο ρήμα γίγνεται

**ὀνομάζειν:** τελικό απαρέμφατο σε θέση υποκειμένου στο απρόσωπο ρήμα δεῖ

**πάντων:** ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική διαιρετική στο επίθετο (υπερθετικός βαθμός) ῥάστη



**εἰς τὸ ἄστυ:** επιρρηματικός προσδιορισμός, εμπρόθετος που δηλώνει την κατεύθυνση σε τόπο στη μετοχή κατεβαίνοντες

**μοι:** ἔμμεσο αντικείμενο στο παρέχει

**σοφὸν:** κατηγορούμενο στο αντικείμενο αὐτόν του ρήματος ποιήσει

**Γ4. β.** Δημόδοκος ἔλεγεν ὅτι ἢ τότε παραγενομένη ἐπιθυμία τούτῳ πάνω αὐτόν φοβοῖ/ φοβοίη

**Μονάδες 10**